

งานวิจัยเรื่อง
การศึกษาการสร้างกลไก มาตรการ และองค์ความรู้ของสังคม
เพื่อสร้างการปรับตัวของประชาชนอาเซียน

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

หน่วยงาน : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อการเปิดประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาและสร้างกลไกมาตรการในการเตรียมความพร้อมการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามบทบาทภารกิจหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ผลการวิจัย

พบว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีกลไก มาตรการและองค์ความรู้ กลไกที่สำคัญ ได้แก่ 1) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และเครือข่ายความร่วมมือด้านสวัสดิการสังคม 2) จัดทำระบบฐานข้อมูลด้านสวัสดิการสังคม สำหรับประชากรในประชาคมอาเซียน 3) ปรับปรุงระบบและกระบวนการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์สำหรับอาเซียน 4) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและข้อตกลงระหว่างประเทศ 5) จัดทำคู่มือการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับประชาชนอาเซียน 6) การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคมอาเซียน 7) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้และประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับอาเซียน 8) การจัดทำคู่มือการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับประเทศอาเซียน 9) การปรับปรุงและนาระบบประกันสุขภาพมาเป็นสวัสดิการสังคมสำหรับประชาคมอาเซียน

มาตรการ ที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ของไทย และประชาชนอาเซียน โดยการจัดทำหลักสูตรอบรม และจัดทำคู่มือด้านสวัสดิการ การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายความร่วมมือข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างประเทศสมาชิก การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคมอาเซียน การจัดตั้งคณะทำงานประสานงานในระดับภูมิภาค ระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์กลางประชาชนอาเซียน

องค์ความรู้สังคม ที่สำคัญได้แก่ องค์ความรู้ด้านกฎหมาย ด้านเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านสวัสดิการสังคมประชาคมอาเซียน ด้านสวัสดิการการบริการทางสังคมเพื่อการติดต่อสื่อสาร

และการใช้บริการของประชาชนอาเซียน ความรู้การประยุกต์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล ควรจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความเข้าใจถึงความจำเป็น ความสำคัญของบทบาทของภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ แผนประชาสัมพันธ์ช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2555 – 2557 เน้นการประชาสัมพันธ์เพื่อเตรียมความพร้อมและช่วงสองระหว่าง พ.ศ. 2558 – 2559 เน้นประชาสัมพันธ์เพื่อปรับตัว
2. กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ควรมีแผนงาน/โครงการสร้างความตระหนักรู้และเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้ที่เน้นต้นทุนทางสังคมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
 - 1) กลุ่มข้าราชการของกระทรวงฯ และข้าราชการกระทรวงอื่นๆ
 - 2) กลุ่มนักเรียน นักศึกษาหรือการศึกษาในระบบ
 - 3) กลุ่มประชาชนทั่วไปหรือการศึกษานอกระบบ
3. กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ควรจัดทำทะเบียน รวบรวมและทบทวนสถานภาพของข้อตกลงร่วมมือต่างๆ ทั้งหมดเกี่ยวกับอาเซียน
4. กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ในฐานะหน่วยงานระดับกระทรวง ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ที่ 5 : การขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมไทยสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานศึกษาเชิงระบบด้านอาเซียนประกอบด้วย ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน ฯลฯ เพื่อให้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรของกระทรวง พม. ทุกระดับในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะบุคลากรในพื้นที่รอยตะเข็บหรือพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศสมาชิก เพื่อให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์ในทิศทางที่ชัดเจนในบทบาทที่เกี่ยวข้องเช่น การดูแลสวัสดิการและการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศสมาชิก เด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ
3. อบรมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจพื้นฐาน และการสื่อสารที่ดีในการสร้างเครือข่ายภายในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
4. จัดทำคู่มือประชาสัมพันธ์ โดยคำนึงถึง วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ศาสนา เป็นหลัก

งานวิจัยเรื่อง
การศึกษาผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการ
รวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วยงาน : กองอาเซียน

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน
- 2) เพื่อทำความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

ผลการวิจัย

สรุปได้ดังนี้ 1) ในเสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประเด็น ประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ มีความร่วมมือประเด็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน มากยิ่งขึ้น ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ อาจมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีการย้ายถิ่นฐานของคนในภูมิภาค ประเด็นของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ มีความร่วมมือรูปแบบใหม่เพื่อความยุติธรรม ทางอาญา การคุ้มครองเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย มีการแก้ไขข้อพิพาทโดยสันติวิธี โดยยึดผลประโยชน์ร่วมกัน ผลกระทบเชิงลบ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเสรี 2) ในเสาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประเด็น การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ เกิดความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศสมาชิก มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อแข่งขันระดับโลก การเพิ่มขึ้น ของแรงงาน เพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนจากการขนส่ง ตลาดเปิดกว้าง ผลกระทบในเชิงลบ ได้แก่ สินค้าเกษตรของไทยจะอยู่ใน ภาวะเสียเปรียบ มีการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี ชัดความสามารถของ ผู้ประกอบการรายย่อยลดลง 3) ในเสาของประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประเด็น (1) การพัฒนามนุษย์ ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศไทยมีโอกาสในการพัฒนาตนเองเพื่อการแข่งขัน เกิดการพัฒนาศักยภาพของสติปัญญา เกิดเครือข่ายพัฒนามนุษย์ ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ อาจจะเกิด ปัญหาเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน (2) ประเด็นของการคุ้มครองและสวัสดิการ ผลกระทบในเชิงบวก

ได้แก่ รัฐจะให้ความสำคัญกับสวัสดิการทางสังคมมากขึ้น ตามกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสในการทำงานมากขึ้น มีความร่วมมือในระหว่างประเทศสมาชิกในด้านนี้มากยิ่งขึ้น ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ อาจมีปัญหาสังคม เช่น ความยากจน ความปลอดภัย ความมั่นคง สุขภาพ และภัยพิบัติเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยมีภาระค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาส และแรงงานระดับล่างเพิ่มขึ้น ขาดระบบคุ้มครองทางสังคม สำหรับแรงงานและบุตรแรงงานนอกระบบ การไหลของ แรงงานข้ามชาติไปสู่สวัสดิการที่สูงกว่า (3) ประเด็นความยุติธรรมและสิทธิทางสังคม ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ มีความร่วมมือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การละเมิดสิทธิและสวัสดิการ การเข้าไม่ถึงสิทธิและบริการภาครัฐของกลุ่มด้อยโอกาส (4) ประเด็นส่งเสริมความยั่งยืนด้านสภาพแวดล้อม ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ เกิดความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงข้อมูลภูมิสารสนเทศ เพื่อรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ ความรุนแรงของปัญหาจากภัยธรรมชาติ (5) ประเด็นการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ เกิดความร่วมมือทางวัฒนธรรม มีความพยายามแสวงหาและสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การเคลื่อนไหวของอัตลักษณ์ ทำให้ขาดอัตลักษณ์ประจำชาติ

ข้อเสนอแนะ

การจัดลำดับเรื่องที่น่าจะมีความสำคัญในลำดับต้นๆ จะเป็นผลกระทบต่อประชาคมอาเซียนของสังคมไทย มีดังนี้

1) ปัญหาแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน รัฐบาลจะต้องเร่งดำเนินการ

- ส่งเสริมแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานจากประเทศเพื่อนบ้านให้ทำงานอย่างถูกกฎหมาย
- กำหนดมาตรการบริหารจัดการกับปัญหาเคลื่อนย้ายแรงงาน โยกย้ายที่ทำงานผิดกฎหมาย

ในไทย ที่เป็นมาตรฐานเดียวกับประเทศอาเซียนอื่นๆ

- กำหนดมาตรการรองรับผลกระทบในทางลบจากแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน

2) ปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ รัฐบาลจะต้องเร่งดำเนินการ

- มาตรการจัดการกับปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นจากการเป็นประชาคมอาเซียน

- ส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงในรูปแบบในประเทศอาเซียน

3) ปัญหาด้านสวัสดิการสังคม รัฐบาลจะต้องเร่งดำเนินการด้าน

- ส่งเสริมสวัสดิการสังคมมากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามกรอบความร่วมมือของประชาคมอาเซียน
- ส่งเสริมความร่วมมือในด้านสวัสดิการสังคมกับประเทศสมาชิกอาเซียน
- มีมาตรการรองรับผลกระทบทางสังคมที่เป็นผลมาจากประชาคมอาเซียน เพื่อลดภาระ

ค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคมของไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- 1) เตรียมความพร้อมของบุคลากร พ.ม. ให้มีความพร้อมทั้งในด้านทักษะ สมรรถนะ และทัศนคติในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 2) ปรับโครงสร้างของส่วนราชการและหน่วยงานในสังกัด ให้สอดคล้องกับที่ต้องดำเนินงานเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- 3) พ.ม. ควรจะต้องดำเนินการออกแบบกระบวนการ และระบบการติดต่อที่เหมาะสมสอดคล้องภารกิจเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับประเทศอาเซียนได้
- 4) พ.ม. จะต้องเร่งทำความเข้าใจและปลูกฝังทัศนคติที่เป็นบวกในการปฏิบัติเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเร่งด่วน
- 5) พ.ม. ควรเร่งกำหนดบุคลากรกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาขีดความสามารถ มีแผนพัฒนาอัตรากำลัง
- 6) จะต้องเร่งสร้างทักษะในการดำเนินงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มเป้าหมายเร่งด่วนให้ทันก่อนปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน
- 7) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของ พ.ม. จะต้องกำหนดให้มีแผนเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและมีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และรวมพลังจากการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของประชาสังคม
- 8) สร้างวัฒนธรรมองค์การเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจของ พ.ม. เข้าสู่ประชาอาเซียน
- 9) ปรับปรุงการให้บริการของ พ.ม. ให้สามารถรองรับผู้ใช้บริการจากประเทศอาเซียน
- 10) ประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อดำเนินมาตรการรองรับผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน
- 11) พ.ม. มีบทบาทในการเป็นหน่วยงานประสานงานดูแลการเข้าสู่ประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียนของไทย
- 12) สร้างกลไกการประสานงาน และติดตามผลการดำเนินการตาม ASCC Blueprint
- 13) วางกลไกการจัดสรรงบประมาณและการสนับสนุนทางการเงินเพื่อให้เหมาะสมกับขอบเขตของงานและลดความซ้ำซ้อน
- 14) พัฒนาและวางกลไกการดำเนินการข้ามหน่วยงานให้เกิดความยืดหยุ่นและคล่องตัวขึ้น

งานวิจัยเรื่อง
การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
เพื่อรองรับผลกระทบจากประชาคมอาเซียน

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556
หน่วยงาน : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

.....

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาลักษณะภูมิคุ้มกันทางสังคมในการดูแลกลุ่มเป้าหมายในชุมชน 2) เพื่อวางแผนทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผลการวิจัย

พบว่า ลักษณะการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ควรใช้โอกาสที่จะเกิดขึ้นมาพัฒนาเพื่อไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้ชุมชน โดยพัฒนาในด้าน 1) ทุมนมนุษย์ ต้องมีการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพให้คนในชุมชน รวมทั้งทักษะภาษาให้คนทุกเพศทุกวัยในชุมชน 2) ทูทางสังคม เพื่อให้ชุมชนเกิดระบบการเฝ้าระวัง การแจ้งเตือน และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ลดความต้องการทางวัตถุนิยมลงไป หันมาใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้เพิ่มมากขึ้น 3) เครือข่าย ชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น รวมถึงร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะเข้ามาให้ความรู้และแนวทางป้องกันปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในสังคม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นแนวทางในการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตไปได้อย่างไม่ประมาท เป็นการให้หลักคิดและหลักปฏิบัติแก่ชุมชนได้อย่างแน่นอน
2. ชุมชนควรมีการจัดการองค์ความรู้หรือลักษณะทุนทางสังคมเพื่อง่ายต่อการสืบทอดและเรียนรู้ของคนรุ่นต่อไป เพราะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชุมชนต้องพร้อมรับวัฒนธรรมจาก

หลากหลายประเทศอาเซียนหรือตะวันตก และนำกลับมาประยุกต์ใช้กับความเป็นอยู่ โดยที่ไม่ละทิ้งองค์ความรู้ที่มีการสั่งสมมาตั้งแต่อดีต รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่แนบแน่น ล้วนแต่เป็นข้อได้เปรียบที่ชุมชนมีอยู่แล้ว จึงควรรักษาไว้ให้มีตลอดเวลาไป

3. ชุมชนควรสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สามารถนำเยาวชนไปเรียนรู้ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน ให้ชุมชนเปรียบเสมือนห้องเรียนห้องใหญ่ของเยาวชน เป็นการเพิ่มโอกาสในถ่ายทอดองค์ความรู้เดิมที่กำลังจะสูญไปพร้อมเรื่องราวที่สำคัญๆ ที่ชุมชนได้ร่วมสร้างกัน เป็นการสร้างความรู้สึกรัก ห่วงแหน และความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของตนเอง

4. ชุมชนควรร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตเพิ่มเติมจากช่วงเทศกาลให้หลากหลาย เป็นการสอดแทรกการปลูกฝังกล่อมเกลาทั้งเยาวชนและสมาชิกในชุมชนให้ได้รับรู้และรับทราบถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นไม่ให้สูญหาย

5. ชุมชนควรสร้างอาชีพทางเลือกหรือศึกษาการปลูกพืชเกษตรที่มีความหลากหลาย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันรายได้จากการประกอบอาชีพเมื่อราคาสผลผลิตตกต่ำ นอกจากนี้ เมื่อชุมชนมีความหลากหลายในการปลูกพืชเกษตรแล้ว ควรมีการศึกษาการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตรอีกทางหนึ่ง

6. สภาพแวดล้อมหรือภูมิทัศน์ของชุมชนสามารถกลายเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้ชุมชนได้ เพราะฉะนั้น ชุมชนต้องช่วยกันรักษาและดำรงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่สวยงามและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพราะนอกจากจะสร้างรายได้ให้ชุมชนได้แล้ว ยังเป็นการรักษาและคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนอีกด้วย

7. การสร้างเครือข่าย การดำเนินชีวิตในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ทั้งในเรื่องการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานเอกชน หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง เป็นต้น เพราะหน่วยงานเหล่านี้สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการประกอบอาชีพและการให้ความรู้และความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะต่างๆ ให้ชุมชนสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม

8. รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้าไปเรียนรู้ร่วมกันชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับชุมชนในการเป็นพี่เลี้ยงร่วมเรียนรู้ มากกว่ามาในฐานะผู้ที่ควบคุมหรือชี้นำ และควรเข้ามาในฐานะเครือข่ายการพัฒนาที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาาร่วมกับชุมชน

9. การเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ชุมชนต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนดังเช่นในอดีต เพราะด้วยกำลังเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยนั้น จำนวนไม่เพียงพออย่างแน่นอน แต่ถ้าหากชุมชนหันกลับมาใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน โอกาสที่จะเกิดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนจะเป็นได้ยากอย่างแน่นอน